

007

DIAMANTY JSOU VĚČNÉ A DIAMANTY

Elegantní, žádoucí, zdánlivě nezničitelné a často zapletené do ďábelských plánů padouchů – diamanty a agent 007 mají mnoho společného. Tyto ikonické kameny můžeme najít napříč celou bondovskou sérií: v kufříčích jako platba za drogy či vojenskou techniku, zdobí mazlíčka hlavního zločince – kočku či leguána – nebo jsou vsazeny do tváře jeho poskoka. Sedmý film série je jimi doslova přesycen. Objevují se už v názvu, Shirley Bassey jim vzdává hold v titulní písni, jejich pašování je klíčovou dějovou linkou, a nakonec poslouží k výrobě tajné zbraně hlavního padoucha.

Ian Fleming dokázal z diamantů vytěžit opravdu mnoho, a to nejen v románu *Diamanty jsou věčné*. Napsal několik novinových sloupků a také literaturu faktu zaměřenou právě na tyto drahokamy a na jejich přitažlivost pro zločinecké podnikání. Krása, lesk, krádeže a pašerácké sítě jako by k diamantům neodmyslitelně patřily – ale obří vesmírný laser? Podívejme se blíže na drahokamy, které byly zbožňovány v knihách, filmech i písních. Čím jsou tak výjimečné – a mohly by skutečně posloužit jako zbraň k vydírání světa?

Diamanty jsou nejlepším přítelem špionážního romanopisce

Flemingova láska k diamantům začala v roce 1954. Když si všiml reklamy „diamant je navždy“¹ v časopise *Vogue*, který si vzal na letišti, staly se diamanty tématem několika sloupků, které následně napsal pro *Sunday Times*, a to s jeho typickým smyslem pro detail: „Předpokládám, že společnost De Beers považuje diamanty jednoduše za uhlík přeměněný do podoby krystalů, v nichž je každý atom tetraedricky spojen se čtyřmi dalšími ve vzdálenosti 1,54 angströmu.“

Měl pravdu jak v uspořádání atomů, tak ve vzdálenosti mezi nimi. Tetraedrická konfigurace znamená, že atomy uhlíku v diamantu jsou uspořádány do nejhustší a nejpropojenější možné podoby. Každý diamant je jediný nestlačitelný krystal uhlíku a na Mohsově stupnici tvrdosti minerálů dosahuje maximální hodnoty 10, jak Fleming ve svém článku také poznamenal. Správně uvedl i to, že diamanty při hoření produkují oxid uhličitý („jen na to nemyslet“, dodává). Uhlík je uhlík. Struktura diamantu sice ztěžuje jeho zapálení oproti

¹ Pozn. překl.: v originále „a diamond is forever“

jiným formám uhlíku, ale hořet může – a může se vznítit při teplotách už kolem 690 °C, což je teplota běžně dosažitelná při obyčejném požáru domu.

Diamanty mají také zajímavé optické vlastnosti. Díky uspořádání atomů uhlíku jsou čisté diamanty zcela čiré a bezbarvé, dokonale propustné pro viditelné světlo. Světlo procházející jejich krystalovou mřížkou se rozkládá do spektra barev, což diamantům propůjčuje jejich jedinečný třpyt. Vlastnosti diamantů jsou působivé, jistě – ale ne výjimečné. Jak tedy mohou dosahovat tak závratných cen?

Uhlík sám o sobě má jen malou hodnotu. Na Zemi je ho dostatek, ale jen nepatrná část je uspořádána do podoby diamantu. Extrémní podmínky potřebné ke stlačení atomů do husté trojrozměrné mřížky diamantu se přirozeně vyskytují pouze hluboko v zemské kůře. Přírodní diamanty drahokamové kvality vznikly před miliardami let za obrovského tlaku a teploty více než 150 km pod povrchem Země. Před miliony let kimberlitové erupce vynesly proudy magmatu z hlubin planety trubkovitými strukturami až na povrch. Některé z těchto kimberlitových komínů prorazily horniny obsahující diamanty a vynesly na povrch ty, které přežily dramatické změny teploty a tlaku. Z přibližně 6 000 známých kimberlitových komínů po celém světě jich jen několik desítek obsahuje dostatek diamantů, aby se vyplatila těžba.

Vzácnost zvyšuje hodnotu mnoha věcí. Hodnotu materiálu zvyšuje i jeho užitečnost – avšak diamanty neplní žádnou roli natolik jedinečně či nenahraditelně, že bychom bez nich nemohli existovat. Jejich tvrdost je činí užitečnými při broušení a řezání, a proto se menší diamanty s vadami nebo neatraktivní barvou využívají v průmyslu.² Velké, čiré diamanty nemají žádné praktické využití, přesto jsou ale lidé ochotni za ně platit obrovské částky. Jejich hodnota spočívá výhradně v jejich žádoucnosti. Diamanty mají vyšší cenu než jiné drahokamy – zčásti z kulturních důvodů, zčásti módních a zčásti díky marketingu.

Tvrdost a lesk diamantů jim zajistily postavení symbolu vysokého společenského statusu. S rostoucí životní úrovní ve 20. století si stále více lidí mohlo dovolit kupovat diamantové šperky. Společnost De Beers se však obávala, že pokud by se na trh náhle dostalo příliš mnoho diamantů, jejich hodnota by klesla. Jejich reakce byla geniální. V roce 1948 byla spuštěna marketingová kampaň s heslem „a diamond is forever“ („diamant je navždy“).³ Diamantový zásnubní prsten se stal nejlepším – a vlastně jediným – způsobem, jak vyjádřit věčnou lásku. Velká gesta a příslib věčnosti přicházely s uklidňujícím, výrazně vysokým cenovým štítkem. Poptávka po diamantech prudce vzrostla a jejich cena mohla zůstat výhodně vysoká.

² Barevné a zakalené diamanty jsou způsobeny příměsemi a nedokonalostmi.

³ I když to tak není. Diamanty jsou sice velmi tvrdé, ale mohou se rozbit, a i když přežijí požár, všechny diamanty se velmi pomalu přeměňují na stabilnější formu uhlíku – grafit. Trvá to ale tisíce let, takže o rodinné šperky se obávat nemusíte.

Rostoucí počet diamantů v soukromých domácnostech vyvolal odpovídající nárůst krádeží těchto cenných šperků. V roce 1907 zveřejnil londýnský *Daily News* článek o Arthuru Edwardu Youngovi, který se přiznal k několika vloupáním v oblasti Streatham v Londýně. Young byl známý svými lezeckými schopnostmi a získal přezdívku „kočičí lupič“⁴. Název i samotný druh zločinu se rychle ujaly.⁵ Šperky bylo snadné přenášet a bylo možné je rozdělit na jednotlivé části a prodat samostatně. Vyjmuté ze šperků byly drahokamy prakticky nevystopovatelné. Diamanty byly samozřejmě nejžádanějším cílem díky své mimořádné hodnotě.

Ještě větší pokušení představovala krádež diamantů přímo u zdroje – v diamantových dolech. Neopracované diamanty nevypadají nijak zvlášť výjimečně a jsou dost malé na to, aby se daly snadno ukrýt na těle. Zdálo se tedy dost jednoduché, aby si lidé pracující v dolech nějaký ten surový diamant ponechali pro sebe. Kdo by si všiml jednoho kamene mezi tolika dalšími? A krádež jediného diamantu velikosti kuličky by mohla člověka zajistit na celý život. Problém byl v tom, že těžební společnosti si těchto kamenů všímaly – a zavedly přísná bezpečnostní opatření, aby je ochránily. Přístup k diamantům byl snadný, byly všude; obtížné bylo dostat je z těžebního areálu a předat kupci. Vznikaly propracované lsti, úplatky byly předávány bezpečnostnímu i zdravotnickému personálu provádějícímu kontroly, stejně jako kurýrům, pilotům a majitelům lodí, kteří mohli pomoci kameny propašovat k ochotným kupcům.

Kombinace lesku, nebezpečí a zločinu byla pro Fleminga příliš lákavá na to, aby ji omezil jen na několik novinových sloupků. Rozhodl se, že diamanty a jejich pašování se stanou ústředním tématem jednoho z jeho špionážních románů.

Diamanty jsou věčné

Děj čtvrtého románu Iana Fleminga o Jamesi Bondovi se soustředí na poměrně přímočarý pašerácký řetězec s diamanty, který provozuje Spangled Mob vedený Jackem a Seraffimem Spangovými. Jejich síť zločinců posílá diamanty vytěžené v Africe přes Evropu až do Spojených států. Bond se vydává za pašeráka diamantů, aby gang infiltroval a celý podnik zlikvidoval.

Kromě poznatků získaných při psaní novinových sloupků zapracoval Fleming i další nápady a shromáždil více informací o diamantech a jejich pašování, než se pustil do psaní svého dobrodružství s agentem 007. Jeden z nápadů pocházel od Charlese Frazer-Smitha, který používal vydlabané golfové míčky k ukrývání zpráv pro válečné zajatce (viz kapitola 002). Fleming vyměnil

⁴ Pozn. překl. V orig. „cat burglar“

⁵ Výraz „cat burglar“ se používal už před rokem 1907, ale označoval zloděje koček.